

мовчать. Попри те, що більшість абсолютно адекватно розуміє неприпустимість корупції, боязнь виділитися із людської спільноти стримує нас від хороших вчинків, якщо ми не спостерігаємо довкола себе подібної позитивної поведінки [3].

Методи боротьби із корупцією які можна виділити. По-перше, для протидії цій проблемі необхідно встановити ефективні механізми контролю в навчальних закладах, вжити жорсткі заходи проти корупції та просувати цінності доброчесності в освітній системі, починаючи з дошкільного рівня. По-друге, якщо брати до уваги саме боротьбу зі студентами сьогодення, то цьому мають посприяти викладачі та адміністрація закладів вищої освіти, сформувавши принциповий і рівний не корупційний підхід до всіх учасників освітнього процесу [4].

Таким чином, можемо зробити висновок, що дуже важливо навчитися виявляти етичне лідерство, і не менш важливо підтримати ту людину, яка публічно заявила про неприпустимість конкретного випадку корупції. Не сприймати її як якогось маргінала, а зрозуміти важливість такого вчинку. Вважаємо, що українці цілком здатні до змін у ситуації з корупцією в системі вищої освіти України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання корупції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

2. Міністерство юстиції. URL: <https://academysps.edu.ua/wp-content/uploads/2021/09/Diplomna-robota-magistra-Illjashenko-S.M..pdf>.

3. Суспільні новини. URL: <https://suspilne.media/508857-comu-korupcia-prizilas-v-ukrainskih-visah-i-ak-ne-toleruvati-ce-avise-poasnue-urist-naukovec-z-rivnensini/>.

4. Особливості боротьби з корупцією у сфері вищої освіти. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/pyschulina_osoblivosti.pdf.

Кушнір Сергій Сергійович,

здобувач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

КОРУПЦІЯ ЯК КАТАЛІЗАТОР ВИЯВУ РЕЙДЕРСТВА В УКРАЇНІ

Можливість захистити право власності, відстояти інтереси в спілкуванні з державою та конкурентами – ключовий параметр для кожного інвестора при виборі регіону для вкладення свого капіталу. Втім, на заваді чесному бізнесу та партнерським взаємовідносинам, стає все більш зростаюче протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації. Загалом протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації (рейдерство) є однією з істотних економічних загроз національній безпеці України.

Причинами розповсюдження цього явища є чимало негативних чинників, з-поміж яких передусім недосконалість вітчизняного

законодавства та високий рівень корупції в країні. Не дивлячись на те, що Уряд України намагається вживати необхідних заходів із протидії протиправному заволодінню майном підприємств, установ, організацій, ця проблема досі не вирішена. Масовість рейдерських атак визнається державою і на найвищому рівні. Зокрема, Президентом України підписано Указ від 22.07.2019 № 542/2019 «Про заходи щодо протидії рейдерству». Питання рейдерства стало одним із наболілих для бізнесу [1].

Корупція та рейдерство є вираженими і стійкими явищами в економічній сфері, направленими на організацію і здійснення злочинних посягань на економічний порядок і державність. Більше того, починаючи з 24 лютого 2022 року, з моменту введення воєнного стану в Україні з'явилися нові ризики, на які необхідно реагувати належним чином.

В умовах нових економічних відносин відбувається зміна структури злочинності, переоцінка суспільної небезпеки діянь на всіх рівнях влади. Зауважимо, що багато видів корупційних проявів відносяться до категорії посадових злочинів, головною рушійною силою яких є можливість здобуття економічної вигоди, пов'язаної з використанням владних повноважень.

Отже, виходячи з аналізу норм міжнародного права і результатів наукових досліджень, можна виділити наступні форми прояву корупції: неправомірна вигода; зловживання службовим становищем; зловживання впливом; легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (відмивання доходів від злочинів, пов'язаних з корупцією) тощо. Політична корупція виникає при взаємодії влади і бізнесу, відбувається безпосередня взаємодія службовця та підприємця.

До прикладу, найбільш чисельними порушеннями, що допускаються корупціонерами у сфері господарювання, є ті, які пов'язані з неналежним виконанням законодавства контролюючими органами, створенням різних адміністративних бар'єрів підприємництву, прийнятті пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою, неправомірним наданням пільг окремим господарюючим суб'єктам, порушеннями законодавства при державній реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності та їх ліцензуванні, прямими і непрямыми перешкодами законній підприємницькій діяльності. Іншим небезпечним явищем є рейдерство – протиправний захват бізнесу [2].

Тому без сумніву можна сказати, що корупція і рейдерство тісно взаємозв'язані між собою. Корупція, як правове явище, сприяє рейдерству, в ході захвату бізнесу – злочинним діям, а також створює передумови для порушень законодавства, приховує факти рейдерства, або гальмує хід розслідування рейдерських захватів.

На жаль, у реаліях сьогодення проблема корупції та рейдерства набула нових масштабів і форм, відповідно, різноплановість дій корупціонерів створює певні труднощі для кваліфікації їхніх дій,

визначення правової природи та юридичної відповідальності чиновників.

Зазначимо, що кримінологічна модель перешкод законній підприємницькій діяльності може бути розглянута в рамках рейдерства. Так, спосіб перешкоджання посадовою особою законній підприємницькій діяльності може бути одним із способів підготовки здійснення рейдерської атаки та є корупційним проявом й обумовлений мотивом її здійснення. Це дає підстави розглядати перешкоду законному підприємництву як прояв корупції з боку посадових осіб при здійсненні рейдерства.

Відповідно, наявність корупційних зв'язків робить можливим здійснення кримінальних захватів підприємств, затінування економічної діяльності господарюючих суб'єктів та інших злочинних операцій у сфері бізнесу. Рівень корупції і рейдерських захватів – взаємопов'язані явища, які відображають ступінь можливих перешкод законній підприємницькій діяльності. Рейдерство, як вид злочинної діяльності, носить організований груповий характер із залученням адміністративних (корупційних) і силових ресурсів та представляє реальну загрозу економічній безпеці [2].

Крім того, доцільно зауважити, якщо корупційні злочини можуть кореспондувати з адміністративною і дисциплінарною відповідальністю чиновників, більше поширені в економіці й суспільних відносинах, то рейдерський захват є злочином. Службовець, який бере участь у корупційних правопорушеннях, може стати суб'єктом рейдерського захоплення бізнесу, організатором або пособником у злочинній групі, та бути притягнений до відповідальності згідно з нормами кримінального законодавства України.

Звертаючи увагу на те, що чинні норми щодо протидії виявам рейдерства розосереджені в різних нормативно-правових актах і різних галузях національного законодавства, доцільним, на наше переконання, виглядає розроблення окремого закону, який буде здатний підвищити ефективність протидії рейдерським захопленням і мінімізувати збитки як окремих суб'єктів господарювання, так й економіки держави загалом.

Видається, що частковим вирішенням проблеми боротьби з рейдерством може бути розробка та прийняття Закону України, якому можна дати назву, наприклад «Про організаційно-правові засади протидії рейдерству». У такому законі доцільно закріпити поняття й ознаки рейдерства, рейдерського захоплення, протиправного заволодіння майном підприємств, установ, організацій; визначити мету й завдання протидії рейдерству; виокремити систему правоохоронних органів, що здійснюють протидію рейдерству, чітко визначити їхні повноваження та порядок ужиття заходів з протидії рейдерству з урахуванням вимог кримінального процесуального законодавства й законодавства про оперативну-розшукову діяльність, а також особливості нагляду за здійсненням антирейдерської діяльності; установити повноваження інших інституцій (органів державної виконавчої влади, органів

місцевого самоврядування, неурядових організацій) із питань запобігання окремим проявам рейдерства, окреслити напрями їх взаємодії з правоохоронними органами держави й бізнес-середовищем; окреслити права та гарантії забезпечення прав суб'єктів господарювання, інших осіб під час здійснення заходів, спрямованих на протидію рейдерству; визначити систему організаційно-правового, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення протидії проявам рейдерства в Україні тощо [3].

Проте, окрім законодавчих ініціатив, важливою передумовою протидії рейдерству в Україні, є забезпечення максимальної прозорості та дієвості процесу боротьби з рейдерськими атаками. Тому необхідно спочатку, перш за все, ліквідувати корупцію як явище, що й приведе до подолання чи як мінімум – значного зменшення такого ганебного явища, як рейдерство.

Список використаних джерел

1. Про заходи щодо протидії рейдерству. указ президента України від 22 лип. 2019 р. № 542/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/542/2019#text>.

2. Гега П. Т., Опак К. М. Взаємозв'язок корупції та рейдерства: проблеми протидії. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. № 2 (30)'2013. С. 94–101.

3. Луговий О. М. Правове регулювання протидії рейдерству в Україні. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. Янврь, № 1 (41), 2020. С. 138–142.

Лежнін Володимир Ігорович,
здобувач Національного наукового центру
«Інститут судових експертиз
ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України

ВІДМІНА ЗАМОВНИКОМ ПУБЛІЧНОЇ ЗАКУПІВЛІ ЯК КОРУПЦІОГЕННИЙ ФАКТОР: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ Й ОСКАРЖЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Економія публічних коштів у воєнний час є пріоритетом для держави, і саме процедури, передбачені ЗУ «Про публічні закупівлі», повинні забезпечити виконання цього завдання. Ураховуючи, що основними принципами публічних закупівель є максимальна економія та ефективність, запобігання корупційним діям і зловживанням тощо.

12.10.2022 була прийнята постанова КМУ «Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених ЗУ «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування» (далі – Особливості). Особливостями на вищезазначений період передбачено проведення